

Amėliu

LITUOVŲ KULTŪROS FONDO ROKIŠKIO RAJONO VISUOMENINĖS TARYBOS LEIDINYS

1990 M. SPALIO MĖN.

Teatro pradėjęs yra lietuvių liudijus nepažinuos ir tuosokios. Mūsų kaimiškos patvyrį sandėrių metų meta nuo seno buvo vaidinamos improvizuotos scenos, vaidinavojūbos būtytį, darbus ir pan. Scenų ir dramatiškumą fadėjus būdavo per šimtus metag, kalendorines laidas.

XV-XVIII amžiuose Lietuvoje veiks mokyklina ir dešimties metų trukmės. Pirmasis viešasis teatras Lietuvoje buvo įkurtas 1786 m. Honis restituis tapo lietuviškajai vakari — žmonių lietuvių scenos męgėjų sąjūdis 1865-1917 metais, apėmus Lietuvos nuo "išimtinų" utkampių ligi stambesnių centrų, pasėkės ir kitų šalių miestus, kur gyveno lietuvių. Tai svarbus lietuvių kultūros istorijos etapas, laives savitų būrų, glaudriasis sutvyris su liaudies nacionalinio judėjimo pakūlimu.

Pirmasis žinomas lietuvių lietuviškas vakaras, nuo kurio prasidėjo vietų ir slapių lietuviškų vakarų, "eta", įvyko Rokiškio krašte, Panemunėlio apylinkėse. 1872 m. čia apėgėvėsi kungias Jonas Katielis (1831-1908) pradėjo pūdiu švėtimąjį veiklą. Jo dėka Panemunėlio buvo tapęs vienu iš liaudies Lietuvos kampelių. Jau XIX a. pakankiamai deklamavimo pradžioje čia susėdė slapias "švaidėjis" draugija, be viešo kito, čia rengti slapias vakarus.

Pirmasis slapias vaidinimas Panemunėlio apylinkėse įvyko 1880 m. Naujokuose. Buvo vaidinama Valginto Nepėdėjus ner ko kasti", Kinio metais suvaidinta verbenus pjesė. Paėgėvėsi pradžioje (vienam 1912 metų leidimui) pabrėžiama, kad šis Smolninkų rėgėtojas buvo suvaidinamas 1897 m. Tai to Tiesioginis buvo vaidinamas Žemėnas "Valtinus sūdas", veliau — "Vaino pirtyje" ir "Rūgų komedijai, dar buvo vaidinamas "Amerika pirtyje", "Nesėdėvėsi", "Žemės dar parados", "Vaino su bo", "Dėdė svaitas". Žin, galvota, vėniašos "gėgė" ir kitų linksmo pobūdžio.

dėio anų laikų slapieto lietuvių teatro pamėgėjų veikėdai. Dar buvo suvaidinta J. O. Sirevydo literatis komedijėlė "Kada bus pėdėsi". Slapiųjų vakarų vaidinimų rengėjai ir režisieriai Panemunėlyje buvo Juozas Katielis, K. Nėnėtikis, J. O. Sirevydas ir Juozas Katielis. Veiksniuasis ir ju buvo Sirevydas. Vaidintojų me etė dalyvausiu tūmet smėnėdėgas studentas J. Tubelis, dabartinis miestėrie pūrimėnikas, kuris tūmet laimais suvaidino rūbėsiuvo Virso, poe Juozas Katielis, dabartinis "Vėliat" operos atlikėjas, jau tada pasiėmėjioj kungio talentu, pirmasias pas mės ilkięs rūbėje Jurgis Serevydas. Kun. J. Tumo laikys me etė Panemunėlyje daktaru.

KAI KURIE ROKIŠKIO KRAŠTO TEATRINIO GYVENIMO BRUOŽAI IKI 1940 METŲ

vietais artitų reperariu atėstirado Valginto ir kitų autorių veikalai. Po pirmųjų slapiųjų lietuviškųjų vakarų Panemunėlyje apylinkėse pradėta vaidinti, rusų vakarų ir kitose Lietuvos vietovėse. Nėmėdė reikėme tolesniu teatru raidai turėjo pirmas viešas lietuviškas vakarus 1899.09.20. Paėngėjo (jo metu buvo suvaidinta Rokiškio komedija "Amerika pirtyje"). Buvo vaidinama ir avėtur. Dar 1898 m. ir Rokiškio apėrinės kilės studentis Jurgis Smalaitis-Smolninkis dalyvaavo Rygos lietuviškajame vakare, kur buvo vaidinama komedija "Žemėnas — del parados", Peterburge "Jokėikė" būrėlyje jis buvo vėidinis ir "Mėnėdėjus" restitiorė. 1905 m. parėvykęs atostogų į Lietuvą, J. Smalaitis-Smolninkis sūdere jau mēnėdė Kamaėjį vaidintojų būrėje. J. Smalaitis dauginėto dūbe Vėbėnų sūdiuėje, čia buvo rupetojama, čia jis rengėdavo vakarus, kurių metu buvo vaidinama, deklamuojama, skaitlomos pakatos.

Kamaėjį vaidintojė būrėlyje dalyvaavo J. Smalaitis, K. Lavėnas, P. Vėnkėlis, K. Nėnėtikis, O. Sutauskis, S. Sutauskis, T. Lavėnaitis, T. Lavėnaitis, K. Makulėnas, Tuskėnis, J. Jarkėtas. Tuo vaidinamas "Amerika pirtyje", kuria-

me etė dalyvausiu tūmet smėnėdėgas studentas J. Tubelis, dabartinis miestėrie pūrimėnikas, kuris tūmet laimais suvaidino rūbėsiuvo Virso, poe Juozas Katielis, dabartinis "Vėliat" operos atlikėjas, jau tada pasiėmėjioj kungio talentu, pirmasias pas mės ilkięs rūbėje Jurgis Serevydas. Kun. J. Tumo laikys me etė Panemunėlyje daktaru.

panakojama apie vieną iš 1905-1906-1907-1908 spektaklių — "Pilnėtimėis klone buvo ketėtis šimčių žmonių — jie sūdirėnė iš Kamaėj, Rėgėlė, Jėzėnų, Nusėmėbeju trečiam skėmėmė, vienėis mėnėmėis aktoriams bėmė užėnėdė gėrėkė... Improvizuota scena darbinėkas vėis duvidėsimėis vėje jėgė atėtraukė ankėloje, kalrė juse). Bet dėdėtojas kungėlis ir jo pagėbinėtas kit traktėtoje užėngė — mat šis susėidėtinė buvo gėrimėis kėjoms apėdė... Pūbėkė jau šis pat pradėti pagausia gėrėis veikėmo etėp, vykėmėis tipėnėis as pėrsonai, sūmėjiojė akėrėliai. Vėstėis komėdijs veikėmas, skėmėbe graėis atėiktirėm, kurėmėis lėdyje tūrovė juokas, bėjodėmėis prėtrauktė, jie nepėjiojė". O tai kaip aprėboma apėntakio pabėgė... Graėdėjo apėntakio, aktorėis buvo kėntakim pasėdėvėty, trugė dėstėgavė, bet scenos darbinėkis išėjo nusėnikėti pūbėkai".

Pirmieji vieši vakarai susėlaukė labai didėio visuomenės dėmesio. Jie vėidėvė avėntakim politėnėms bei tautėmėis dėmonėstracioms, tapo vienu iš pagrindiniū visuomenėis bei kultūrinio darbo formų. 1912 m. išėstojė lietuviškajai teatro statistėkė, yra daug įdomiū duomenėis apie

lietuviškus vakarus-vaidinimus iki 1910 m., nors, kaip autorius paėmė, jie galė bėti se vieli sumėnėti. Suvaidinta apėntakėilė Lietovje 1897-1910 metais (kuris su fadėtai ir nėaliku ar (vykėtakais):

Metal 1897	1899	1900
1	1	1
1901	1902	1903
9	11-14	2

Statistika rodo, kad 1905-1910 metais pagal vėidėnėmėjų skėlėjį Zarėgų pavėstas (i kuri jėje ir Rokiškio kraėtas) buvo šilė viešoje po Ukmėrėje ir Panėvėžiū. Tuo paėiu laikėtarpė dauginėta buvo vaidinė Kyėrių miestėlyje — 8(167), Rokiėkyje — 7(87), Zarėrėje, Matėiklone ir Kamaėjuse — 6 kartus. Prie dauginėtas vėidėnėis sėrenėgėjė vietėvių priėktirėis ir Panėmėnėli — 5 vaidinimėis. Šie faktai liudija, kad Rokiškio kraėtas bėmė aktyviausias Lietuvos rėngė lietuviškus vakarus.

O tai kaip aprėboma apėntakio pabėgė... Graėdėjo apėntakio, aktorėis buvo kėntakim pasėdėvėty, trugė dėstėgavė, bet scenos darbinėkis išėjo nusėnikėti pūbėkai".

Pirmieji vieši vakarai susėlaukė labai didėio visuomenės dėmesio. Jie vėidėvė avėntakim politėnėms bei tautėmėis dėmonėstracioms, tapo vienu iš pagrindiniū visuomenėis bei kultūrinio darbo formų. 1912 m. išėstojė lietuviškajai teatro statistėkė, yra daug įdomiū duomenėis apie

vaidinimus. Minėstame leidinyje yra ir dauginė konkretėnėis duomenė, Norėdėmė, kad 1905.02.27. Rokiėkyje suvaidinta "Amerika pirtyje" ir "Nėmėdėvėsi" mēnėgė, 1906.03.04. Kvėtuokėse "Nėtrėkio" (7), 1906.05.31. Aėbėlone — "Nėtrėkio" (7), 1908.11.09. Kamaėjuse "Tėkėis mėkamė mēnėgė", 1910.07.25. Omskėkyje — "Amerika pirtyje" ir "Nėmėdėjus ner ko kasti", 1910.08.01. Duskėkyje — "Vėlno spėnė", "Nėtrėkio" ir "Pūmėlis".

Pilėstėno aprėbimo rėkėlėnais lietuviškajai vaidinimė rengimėis Rokiškio miestė, nes, kaip teigėis teatroėgas V. Maknys, Rokiškėis turėjo savas senas tradicijas — dar XIX a. pabėgėloje Staėrus Rytų Lietuvos (apie Panėmėnėlė, Rokiėkė, ir kitur) buvo sūstėlėte teatė mēgėjė, nes ten švėtimėis buvo sukėrtėmė, vėgė kitose vietėse, ir visuomenėis bei kultūrinė vėilė žymėis intensėvėmė. Tame kraėte buvo daėni slapių lietuviškųjų vakarų, o spėndė laide teatėrie vėnkė plačiai išėpėtoje".

1905 m. rokiėkiėliai vėidė iš pirmųjų teatroėno leidimė vaidinti. Apie pirmą vėilę vakarų "Vėlėnėis žėmė" rėdė. Vėstėrio 27 (kovė 12) dieną Rokiėkyje pirmą kartą buvo viešai suvaidinamas lietuviškas vaidinimas, Vaidėnė "Amerika pirtyje" ir "Nėmėdėvėsi mēgė". Su-

Juonas, bei jau plačias žinomas Panėdėio folklorinis ansamblis.

Rajono literatis H. Krivėcas Antano Strėdo jėbėlėjus mėnėgė Kamaėjuse 1980 metais.

